

О.В. Лисенко

E-mail: lisencoksana@mail.ru

РОЛЬ ПОЗИТИВНИХ ЦІННОСТЕЙ І ВІДПОВІДНИХ «СИЛЬНИХ» РИС ОСОБИСТОСТІ У ВІДЧУТТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Актуальність проблеми визначення індивідуально-психологічних характеристик які відіграють значну роль у відчутті людиною психологічного благополуччя, перш за все пов'язана із спрямованістю орієнтації психологічних досліджень на пошук нових чинників, які б сприяли відчуттю психологічного благополуччя. Така переорієнтація: від зовнішніх чинників (матеріальних благ, соціального статусу та ін.) до внутрішніх (позитивних цінностей особистості, типу НС та ін.) є пошуком відповідей на питання, чи може людина, незалежно від оточуючого середовища бути психологічно благополучною, та чи може психологічне благополуччя бути результатом внутрішньої роботи людини над собою.

Проблема психологічного благополуччя має глибокі корені як у зарубіжній психології (Н. Бредберн, Е. Десі, Е. Дінер, Р. Раян, К. Ріфф та ін.), так і у вітчизняній психології (І. Ф. Аршава, Е. Л. Носенко, Г. Л. Пучкова, А. Є. Созонтов, П. П. Фесенко, Р. М. Шаміонов та ін.). В роботі «Путь к процветанию. Новое понимание счастья и благополучия», 2012), М. Селігман вказує на тісний зв'язок позитивних цінностей та відчуття психологічного благополуччя, що і стало відправною точкою нашого дослідження. Відчуття психологічного благополуччя являє собою результат і процес одночасно, де розгортання індивідуально-психологічних характеристик у вигляді позитивних цінностей та відповідних «сильних» рис особистості відіграє окрему роль.

Метою дослідження є роль позитивних цінностей та відповідних «сильних» рис особистості у її психологічному благополуччі.

В дослідженні взяли участь 70 осіб із вищою освітою, інтелектуальної праці, жителі м. Дніпропетровська.

Завдання: визначити передумови оптимального функціонування особистості у позитивній психології; розглянути феномен «психологічного благополуччя» та підходи до його вивчення; описати критерії визначення «позитивних цінностей» і «сильних» властивостей особистості у сучасній психології; дослідити роль позитивних цінностей і відповідних їм «сильних» властивостей особистості у формуванні психологічного благополуччя.

Основна гіпотеза дослідження: позитивні цінності особистості відіграють визначальну роль у психологічному і суб'єктивному благополуччі особистості, оскільки вони відбивають усі важливі аспекти

функціонування людини і вважаються позитивними у всіх культурах, філософіях і релігіях світу.

Методи:

1. Опитувальник «Цінності у дії» К. Петерсона і М. Селігмана.
2. Опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф.
3. Опитувальник «Шкала задоволеності життям» Е. Дінера.
4. Опитувальник «PANAS» Д. Вотсона, Л. А. Кларка, А. Теллегена.
5. Тест життєвих орієнтацій (LOT) Ч. Шейєра та М. Карвера.

Психологічне благополуччя це форма існування здорової особистості, особистості із реалістичними поглядами на життя, яка почуває себе суб'єктивно благополучною, яка задоволена своїм життям, переживає майже втричі більше позитивних емоцій ніж негативних, особистості яка сприймає і приймає себе і оточуючих також, не прагнучи нічого змінити.

Психологічне благополуччя складається з наступних компонентів: самоприйняття, позитивних відносин з оточуючими, автономності, екологічної майстерності, наявності мети в житті, особистісного зростання. Дані компоненти складають функціональний рівень аналізу психологічного благополуччя. Було також визначено оціночний рівень аналізу психологічного благополуччя, до якого увійшли: задоволеність життям, позитивна та негативна ефективність.

Поняття «психологічного благополуччя» є результируючим по відношенню до поняття «позитивних цінностей» та «сильних» рис особистості, оскільки позитивні цінності розглядаються зарубіжними і вітчизняними вченими як потенційні суб'єктивні властивості які формують відчуття психологічного благополуччя.

На основі аналізу отриманих результатів було виокремлено ієрархії особистостей з різними рівнями сформованості позитивних цінностей та відповідних «сильних» рис особистості. Встановлено статистично значущі розбіжності між кластерами досліджуваних за всіма характеристиками: позитивними цінностями та відповідними «сильними» рисами особистості, психологічним благополуччям, задоволеністю життям, позитивною та негативною ефективністю, оптимізмом.

Встановлено додатні взаємозв'язки між позитивними цінностями і «сильними» рисами особистості, з одного боку, та психологічним благополуччям, - з іншого (83%); взаємозв'язки між позитивними цінностями і «сильними» рисами особистості, з одного боку, та суб'єктивним благополуччям, - з іншого (майже 67%); взаємозв'язки між позитивними цінностями та оптимістичними поглядами (83%), та 37,5% кореляцій між «сильними» рисами особистості і оптимістичними поглядами. Дані результати вказують на опосередкувальну роль позитивних цінностей та відповідних «сильних» рис особистості у відчутті психологічного та суб'єктивного благополуччя.

Прогнозовано вірогідність впливу позитивної цінності «Гуманність» на психологічне благополуччя, та вірогідність впливу позитивної цінності «Трансцендентність» на суб'єктивне благополуччя.

Таким чином, сформованість та розгортання у процесі життя людиною її позитивних цінностей та відповідних «сильних» рис вказують на основний компонент, який регулює відчуття психологічного благополуччя – це позитивна цінність «Гуманність». Зауважимо, що дана цінність закладається ще в ранньому дитинстві, і можливо, що відчуття психологічного неблагополуччя, це проблема виховання саме на рівні сім'ї. Відповідно, сформованість та розгортання позитивної цінності «Трансцендентність» є показником суб'єктивного відчуття надії на краще майбутнє та духовності людини, що відбиваються у відчутті нею суб'єктивного благополуччя.

Отже, гіпотеза дослідження щодо визначальної ролі позитивних цінностей у психологічному благополуччя особистості отримала статистичне підтвердження.

Отримані результати розкривають проблему психологічного неблагополуччя як наслідок недостатньо сформованих позитивних цінностей та відповідних «сильних» рис особистості.

Література

1. Аршава І. Ф. Суб'єктивне благополуччя і його індивідуально-психологічні та особистісні кореляти / І. Ф. Аршава, Д. В. Носенко // Вісник ДНУ ім. О. Гончара, Серія «Педагогіка та психологія». – Д., 2012. – Вип. 18. – Т. 20. – № 9 /1. – С. 3-10.
2. Носенко Е. Л. Позитивні цінності як чинник особистісного розвитку суб'єктів навчання: моногр. / Е. Л. Носенко, Р. О. Труляєв. – К.: «Освіта України», 2014. – 192 с.
3. Подольский А. И. Психологическое благополучие личности как условие и результат её позитивного развития / А. И. Подольский, О. А. Идобаева // Образование личности. – 2011. – № 3. – С. 24-30.
4. Селигман М. Путь к процветанию. Новое понимание счастья и благополучия / М. Селигман. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012. – 440 с.

Слова вдячності

Автор виражає свою вдячність д-ру психол. наук, проф. Носенко Е. Л. за допомогу у підготованні тезисів.